

О.О. БОРТНІКОВА, *асистент,
кафедра обліку і аудиту,
Луцький національний технічний університет*

ЕКОЛОГІЧНИЙ ВЕКТОР УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Сільськогосподарське підприємство є відкритою системою. Воно повинно функціонувати в контексті змін соціально-економічних умов. Останні десятиліття зумовили переосмислення напрямку розвитку суспільства. Так, концепція сталого розвитку, яка є домінуючою в нашій державі передбачає сукупність трьох основних складових: економічної, екологічної і соціальної. Науковці стверджують, що зниження до критичного рівня будь-якої з цих складових навіть при високих показниках інших призводить до виникнення проблем в суспільстві.

У зв'язку із цим доцільно звертати увагу на екологічні і соціальні показники, які можливо відображати в системі управлінського обліку. У роботах І.К. Бистрякова, Б.В. Букринського, Л.С. Гриніва, Т.П. Галушкіної, Л.І. Максимів, Ю.Ю. Туниці всебічно досліджені теоретичні аспекти екологічного обліку, контролю, аудиту і управління загалом, запропоновані науково-практичні підходи до формування інформаційних сукупностей про стан навколишнього середовища з метою екоменеджменту. Проте всі вони розглядалися через призму методів, об'єктів та принципів фінансового обліку. Це призвело до появи великої кількості питань, які залишились поза увагою теоретиків в результаті обмеженості системи бухгалтерського фінансового обліку в часі, способах реєстрації інформації, методах оцінки об'єктів обліку тощо.

В основному увага науковців на сучасному етапі розвитку вітчизняного екологічного обліку спрямована на визначення та відображення природоохоронних доходів та витрат, в той час як його об'єкти повинні розглядатись комплексно: охорона атмосферного повітря, водних та земельних ресурсів; утилізація

відходів; дослідження у сфері охорони довкілля; відновлення і демонтаж обладнання; амортизація природоохоронних засобів; навчання персоналу, загальна адміністративна діяльність тощо.

Екологізація – це процес послідовної розробки та впровадження у виробничі процеси нових технологічних і управлінських заходів, які дозволяють підвищувати ефективність використання природних ресурсів при збереженні чи поліпшенні якості довкілля [1; 3]. В основу концепції екологічної ефективності аграрного менеджменту має бути покладено ідею поєднання вигідної діяльності підприємства в поєднанні з найменшими втратами для навколишнього середовища та відновленням екосистем. Така концепція повинна поширюватись на весь життєвий цикл продукції – планування процесів, безпосередньо виробництво, транспортування, технічне обслуговування й експлуатацію обладнання, механізмів, утилізацію відходів.

Облік екологічної діяльності повинен охоплювати характеристики як господарських процесів, так і самих товарів, послуг чи готової продукції. У результаті у процесі природоохоронних заходів можуть виникати ефекти, які на сучасному етапі важко або й неможливо виміряти вартісно. Як свідчать дослідження О.М. Царенка [3], агропромисловий комплекс є не менш небезпечним для людини, ніж виробництво промислової продукції перш за все через кількість нітратів у сільськогосподарській продукції. Тому в системі показників управлінського обліку необхідно вводити ті показники, які дозволяють на локальному рівні підприємства контролювати внесення добрив.

Відомо, що в Україні пропорції внесення добрив є дуже порушені. Калійні, азотні, фосфорні добрива мають свої пропорції внесення, але вони не дотримуються. Про це свідчать багато результатів досліджень науковців. Разом з тим на сучасному етапі у фінансовому обліку ми не можемо дати відповідь на яку величину були понесені втрати для довкілля в результаті сільськогосподарської діяльності, чи яка родючість ґрунтів і все інше.

Відповідно виникає питання, чи здатен бухгалтерський облік в рамках, визначених його правилами та законами фіксації

інформації, збирати та надавати усю необхідну сукупність даних для ефективної екологічної діяльності підприємства? Вважаємо, що найбільш раціональною є система формування показників взаємодії підприємства з довкіллям, побудована на основі конвергенції фінансового і управлінського обліку. В такому контексті вони будуть формувати єдину підсистему екологічного обліку, який визначають як процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання, обробки та підготовки релевантної інформації про діяльність підприємства в галузі природокористування з метою передачі її внутрішнім і зовнішнім користувачам для ухвалення оптимальних управлінських рішень [2].

Використання показників управлінського обліку у природоохоронній діяльності сільськогосподарського підприємства зумовлене більш широкими його можливостями порівняно з фінансовим (використання усіх вимірників, різних методів збору і обробки інформації, часовий фактор):

- велика частина природних втрат (пошкодження лісів, закислення ґрунтів, опустелення територій, погіршення ландшафтів) не виражається в грошовому вимірнику і важко піддається кількісному вимірюванню;

- екологічна інформація часто представляє собою нечіткі дані (на яку величину були понесені втрати для довкілля в результаті використання добрив чи гербіцидів?);

- на сучасному етапі у вітчизняній теорії обліку лише розробляється питання включення витрат на природоохоронну діяльність до собівартості продукції, тоді як для раціонального управління виробництва необхідно їх враховувати;

- ринкові ціни не враховують обмеженість повільного вичерпування важковідновних ресурсів (наприклад, родючості землі).

Екологічний управлінський облік, в свою чергу, повинен ліквідувати зазначені обмеження і створювати цілісну картину екологічного ефекту від діяльності сільськогосподарського підприємства. У великій мірі цьому сприятимуть чітко визначені носії специфічної облікової інформації, регламентована методика

їх створення та встановлені напрямки інформаційного та організаційного взаємозв'язку із фінансовим обліком.

Список використаних джерел

1. Макарова Н.С. Економіка природокористування / Н.С. Макарова, Л.Д. Гармідер, Л.В. Михальчук. – К.: ЦНЛ, 2007. – 322 с.
2. Сахно Л.А. Екологічний облік і аудит в реформуванні традиційної системи обліку на підприємстві [Електронний ресурс] // Облік і фінанси АПК. – 2009. – № 1. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Oif_apk/2009_1/17_Sahno.pdf.
3. Царенко О.М. Економіка та менеджмент екологізації АПК: [монографія] / О.М. Царенко, В.П. Щербань, П.Б. Тархов. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2002. – 256 с.

УДК 657.471

Л.Р. ВОЛЯК, *аспірант,*
кафедра статистики та економічного аналізу,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

ОБЛІК ВИТРАТ НА ОХОРОНУ І ПОЛІПШЕННЯ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

У зв'язку з протиріччями між господарською діяльністю та навколишнім середовищем, зростає необхідність еколого-економічного управління. Це вимагає всебічного аналізу функціонування еколого-економічної системи, дослідження процесів та взаємодії, що відбувається в її межах, розгляд її елементів та з'ясування місця та важливості сільськогосподарських підприємств у цій системі.

Еколого-економічне управління підприємством (ЕЕУП) – це система управління діяльністю підприємства, спрямована на досягнення екологічних цілей, проектів і програм, розроблених на основі принципів екоефективності і екосправедливості.